

- умовлях господарювання : монографія / [Букреев А. М., Гончаров В. Н., Шевченко М. Н., Зось-Киор Н. В., Ильин В. Ю., Пожидаев А. Е.] ; под общ. ред. проф. А. М. Букреева и проф. В. Н. Гончарова. – Луганск : Элтон-2, 2011. – 394 с.
3. Гончаров В. М. Корпоративне управління : навч. посіб. / В. М. Гончаров, М. В. Зось-Киор, В. Ю. Ільїн. – Луганськ : Элтон-2, 2011. – 645 с.
 4. Данченко А. Л. Використання сучасних геоінформаційних систем. Використання сучасних геоінформаційних систем в практиці управління регіоном / А. Л. Данченко, С. В. Зорін, Т. І. Олійник, В. Є. Козлітін, Є. С. Серединін, В. А. Трокоз // Вчені записки ТНУ. Серія «Географія». – 2006. – Т. 19 (58). – № 2. – С. 1–15.
 5. Зось-Киор Н. В. Определение приоритетов в реализации концепции устойчивого развития : кол. монографія / [Зось-Киор Н. В., Цывин О. Ю., Ковнеров А. В.] // Механизм экономико-правового обеспечения национальной безопасности: опыт, проблемы, перспективы. – Краснодар : [б. и.], 2011. – С. 70–75.
 6. Кирюшин В. И. Агроэкологическая оценка земель, проектирование адаптивно-ландшафтных систем земледелия и агротехнологий: методическое руководство / В. И. Кирюшин, И. И. Карманов [и др.]. – М. : ФГНУ «Росинформагротех», 2005. – С. 280–289.
 7. Проект Концепції розвитку земельних відносин в Україні на 2008–2015 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minagro.kiev.ua/page/?6226>. – Назва з екрана.
 8. Ткаченко В. Г. Экономическая безопасность Украины в условиях рыночных трансформационных процессов / под ред. В. Г. Ткаченко, В. И. Богачева. – Ровеньки, 2007. – 330 с.
 9. Формування організаційно-економічного механізму управління діяльністю підприємств в умовах глобалізації : монографія / під заг. ред. М. В. Зось-Киора. – Луганськ : Элтон-2, 2011. – 248 с.

УДК 332

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНОМ

І. Г. Брітченко, доктор економічних наук

Інноваційна активність суб'єктів бізнесу в регіонах представляють важливіший засіб забезпечення стабільності їх економічного зростання і конкурентоспроможності територіального господарського комплексу. Інноваційна діяльність здатна залучити інвестиції та інтелектуальні трудові ресурси, що суттєвим чином підвищує рівень регіональної конкурентоспроможності. Даний вид активності у сфері господарювання, згідно із законодавством, являє собою діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [4]. Господарський кодекс України цей вид діяльності розглядає як діяльність учасників господарських відносин, що здійснюється на основі реалізації інвести-

цій з метою виконання довгострокових науково-технічних програм з тривалими строками окупності та впровадження науково-технічних досягнень у виробництво й інші сфери суспільного життя [1]. При достатній чіткості законодавчих підходів до сутності інноваційної діяльності існує плюралізм теоретичних ракурсів на значення інновацій, моделі інноваційного розвитку та управління ним з метою підвищення конкурентоспроможності. Питанням інноваційної активності присвятили праці такі відомі науковці, як В. Геєць, В. Мікловда, В. Грига та інші, але механізми стратегічного управління даними процесами ще не в повній мірі вивчені та науково проаналізовані.

Метою даної статті є обґрунтування пропозиції з удосконалення механізму стратегічного управління інноваційною діяльністю в регіоні.

Для досягнення мети вирішені такі завдання: наведена характеристика моделей і концепцій інноваційного розвитку території; запропоновано механізм стратегічного управління інноваційною активністю.

У процесі роботи над матеріалом були використані такі методи дослідження, як аналіз і синтез, абстракція, логічне моделювання та ін.

Інноваційна діяльність передбачає інвестування наукових досліджень і розробок, спрямованих на здійснення якісних змін у стані продуктивних сил і прогресивних міжгалузевих структурних зрушень, розробки та впровадження нових видів продукції і технології.

При цьому виділяються різні способи підвищення інноваційної активності, які базуються головним чином на конкретних моделях розвитку інноваційної економіки. Розглядаючи сучасні світові наукові дослідження, науковці під редакційним керівництвом А. П. Єгоршина виділяють три прогресивні моделі розвитку інноваційної економіки.

1. Традиційна лінійна модель, на думку російських науковців, припускає, що інноваційний розвиток іде шляхом розгортання макроінноваційного циклу від фундаментальних досліджень до прикладних розробок, пізніше, послідовно шляхом комерціалізації науково-прикладних досліджень до їх освоєння у виробництві, а фінансування масового виробництва формується на основі складеного попиту на інноваційно-інвестиційному ринку. Тобто інновації базуються на результатах НДР, причому залучення їх у ринкові процеси відбувається на останніх стадіях, а залучення висококваліфікованих спеціалістів в інноваційний процес відбувається переважно на його перших стадіях.

2. Інтерактивна модель ґрунтується на освоєнні досягнень нових технологічних укладів, створюючи сприятливі умови для генерування інноваційних ідей на всіх етапах інноваційного циклу (включаючи наукові розробки, комерціалізацію і виробництво), а їх проміжкові та кінцеві результати, отримані на всіх етапах, можуть продаватись на ринку. При цьому фундаментальні дослідження не є обов'язковим ініціюючим етапом, оскільки

генерування досліджень з врахуванням зворотних зв'язків відбувається на всіх стадіях інноваційного циклу, включаючи венчурне підприємництво, що забезпечує залучення науково-дослідних спеціалістів високої кваліфікації на всіх етапах інноваційного процесу. Ця модель найбільше поширена в країнах ЄС – Англії, Франції, Німеччині та ін.

3. Суперактивна модель забезпечує пріоритетне генерування перспективних напрямів науково-інноваційної діяльності шостого технологічного укладу в обраних національних інноваційних пріоритетах на всіх стадіях реалізації макро- і мікроінноваційних циклів на основі розвитку кластерної структури НДС і активної державної підтримки росту знань, накопичення інтелектуального капіталу, стимулювання частково-державних інвестицій, стимулювання розвитку корпоративних територіальних і багатогалузевих інноваційно-інвестиційних кластерів [6]. Суперактивну модель використовує Японія, яка правомірно є лідером інноваційних акцій.

Для того, щоб інновації виникали і активно впроваджувалися у практичне життя, необхідна гнучка й ефективна система управління, яка, у свою чергу, повинна базуватися на інноваційних методах менеджменту. Серед таких методів найбільш результативними є способи та процедури стратегічного управління, яке спрямовано на формування філософії розвитку регіону, набору політичних важелів і стратегії досягнення місії регіонального суспільства.

Стратегічне управління інноваційною діяльністю є комплексною проблемою, яка пронизує всі функціональні сфери – планування, дослідження і розробки, впровадження, моніторинг. Разом з тим і самі нововведення мають різноманітний характер, відрізняються масштабом. Зауважимо, що інновації, нововведення не завжди пов'язуються тільки з передовими досягненнями науки і техніки, що дають значний економічний ефект. Відкриття нових ринків може також розглядатися як інновації, що досить важливо на регіональному рівні.

Стратегічне управління інноваційною діяльністю являє собою процес, що визначає

послідовність дій організації з розробки і реалізації стратегії.

Головним завданням будь-якої стратегії, в тому числі й інноваційної, є досягнення конкурентних переваг. Для виконання цього завдання потрібні певні умови, а саме: в першу чергу необхідно віднести інноваційний потенціал регіону – наявність науково-технічного заділу, кваліфікованих кадрів, спроможних до розробки і освоєння інновацій, вільний доступ до інформації в області НТП. Інноваційний потенціал непрямо характеризує і виробничий, і економічний, і соціальний потенціал регіону. Отже, спочатку будь-яке стратегічне управлінське рішення в сучасних умовах господарювання повинно мати інноваційний характер, спрямований на виконання різних регіональних програм: економічних, соціальних, науково-технічних.

Зважаючи на те, що цей процес недостатньо алгоритмізований, то враховувати зміни, що впливають на управління інноваційною діяльністю тільки на основі досвіду й інтуїції, досить проблематично і не завжди прийняті рішення є обґрунтованими. Але основою ефективного стратегічного управління є концепція управління інноваційним розвитком території,

яка, на думку Н. А. Новицького, містить кілька елементів [3]. В першу чергу виділяється методологія інноваційного розвитку регіону, яка передбачає дослідження та використання закономірностей розвитку, сукупність методів дослідження та проектування інновацій. Далі виділені цілі та критерії інноваційного розвитку регіону. Вони передбачають якісне викладення довгострокової мети і кількісних показників оцінки інновацій. Наступним елементом концепції запропоновано державне регулювання інновацій, яке полягає у затвердженні його принципів, економічних стимулів, податків і пільг. Наступною складовою концепції названа система стратегічного управління інноваціями в регіоні і містить діагностичний аналіз, стратегічне планування, управління реалізацією інноваційного розвитку. У складі концепції виділено фінансування інноваційної діяльності, моніторинг і оцінка. При цьому автор фактично викреслює зі складу стратегічного управління такі його умови, як фінансування, моніторинг і оцінку ефективності інноваційної діяльності. На рис. 1 викладені складові концепції Н. А. Новицького і запропоновані елементи, які дозволяють побудувати концепцію більш структуроване.

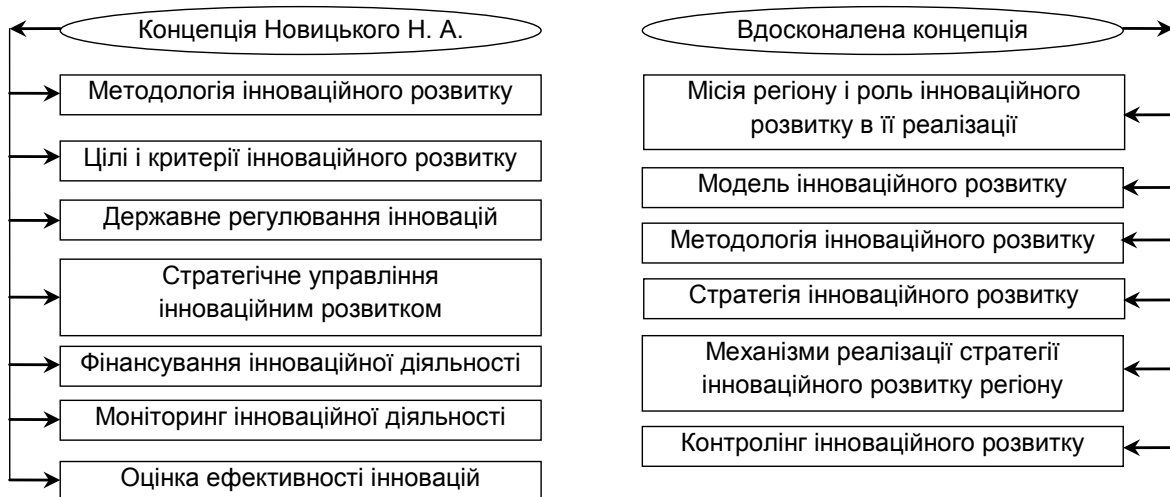

Рис. 1. Порівняльна характеристика концепцій інноваційного розвитку регіону

Концепція інноваційного розвитку повинна бути складовою частиною стратегії формування регіональної конкурентоспроможності, внаслідок чого бути підпорядкованою визначеній та прийнятою громадою місії регіону.

Місія регіону може бути реалізована при застосуванні різних моделей інноваційного розвитку, які можуть бути вибрані під впливом таких регіональних факторів як традиції, інтелектуальний потенціал, інноваційна інфра-

структура, рівень технологічного розвитку й інших. Модель інноваційного розвитку визначає сукупність методів її втілення. Методи реалізації місії регіону утворюють регіональну інноваційну стратегію як частину стратегії регіональної громади і викликають необхідність застосування певних механізмів і процедур стратегічного адміністрування в регіоні.

Рис. 2. Стратегічне управління інноваційним розвитком регіону

Таким чином, стратегічне управління інноваційним розвитком регіону передбачає комплекс процедур, які спрямовані на реалізацію визначеної інноваційної стратегії, що, в свою чергу, підпорядкована місії регіону. Стратегія інноваційного розвитку тісно пов'язана з демографічною, соціальною, економічною та іншими стратегіями і є складовою стратегічного портфеля формування регіональної конкурентоспроможності.

У статті пропонуємо послідовність етапів, що визначають стратегічне управління інноваційними процесами в регіоні.

Перший етап містить дії, які спрямовані на формування стратегії і включає такі стадії.

1. Визначення системи критеріїв-цілей інноваційної політики регіону, якому притаманні властивості сучасності (актуальності), ієрархічності, повноти, суперечливості, динамічності. Система цілей повинна чітко виділити об'єкт і визначити предмет дослідження. Важливою складовою частиною цього етапу є установка допустимих і бажаних значень.

2. Розробка системи показників, які адекватно характеризують ситуацію, що досліджується, і механізму оцінки стану і динаміки обраних інноваційних об'єктів.

3. Аналіз внутрішнього потенціалу стратегічного розвитку регіону та дослідження

Останнім елементом концепції запропоновано впровадження контролінгу, який представляє взаємодію аналітичної функції, функції планування та регулювання в стратегічному менеджменті. Отже, стратегічне управління інноваційним розвитком передбачає взаємодію складових, які запропоновані на рис. 2.

зовнішнього оточення. Найбільш поширеним методом є проведення SWOT-аналізу, який визначає сильні та слабкі сторони внутрішнього потенціалу регіону і загрози і можливості, які несе навколишнє середовище у вигляді суспільства, економічних ризиків, впливу держави тощо.

4. Розробка стратегії інноваційного розвитку та її погодження з іншими складовими стратегічного портфеля регіону.

Другий етап – втілення стратегії – передбачає такі стадії.

1. Стадію організаційних дій з визначенням відповідальних за стратегічні напрями.

2. Проведення контролінгу ситуації, що полягає у вимірюванні поточних значень і даних, що передують збору і відображають склад і динаміку індикаторів, причому в теорії управління представлені різні комбінацією цієї схеми [5]. Організація і контролінг у процесі управління припускає рішення ряду додаткових завдань: цілеполягання, моніторинг середовища, розрахунок керуючих дій, аналіз результатів управління. На цьому етапі в моніторингу виділяється два режими:

а) репрезентативний (статистично достатній і достовірний), що використовується для моделювання і прийняття рішень;

б) індикаторний, що фіксує поточні зміни інноваційного процесу.

Третій етап – корегування стратегії інноваційного розвитку регіону. Він включає такі процеси:

1. Моделювання розвитку інноваційного процесу формально може бути записано у вигляді матриці [2].

2. Оцінка і прогноз значень і на поточний момент і на перспективу.

3. Прийняття рішень про характер змін, що можуть відбутися і їх урахування.

4. Здійснення змін згідно із запропонованим алгоритмом.

Запропоноване ділення на етапи умовне і, як правило, здійснюється за функціональним принципом. У часі, як показує практика, одна стадія може покривати іншу, тобто відбувається постійний їх коло обіг.

Управління інноваційною діяльністю набуває особливого значення в сучасних умовах господарювання, значно впливаючи на стратегію, цілі й методи управління суб'єктами господарювання регіону. Інноваційна діяльність створює не тільки майбутній облік підприємств різних видів економічної діяльності в цілому, визначаючи їх технології, продукти, що випускаються, потенційних споживачів, оточення, але й основу їх конкурентних позицій, а звідси і стратегічних позицій на відповідних сегментах ринку. В глобальній конкуренції вирішальну роль відіграють саме інновації і нововведення.

Ефективне управління інноваційною діяльністю регіонів в умовах невизначеності на сучасному етапі розвитку економіки розв'язуються застосуванням адаптивних підходів до управління, яка будується на основі формування траєкторії керуючої системи на

конкретний період часу і створення системи керуючих дій, спрямованих на усунення нестабільізуючих, обурень, які відхиляють керувану систему від програмної траєкторії.

Подальше дослідження проблеми стратегічного управління інноваційною діяльністю буде спрямовано на визначення напрямів подальшого розвитку інструментарію сучасного управління інноваційною діяльністю, механізму формування цілісної інноваційної інфраструктури комерціалізації інноваційної продукції і послуг, включаючи інститути захисту прав інтелектуальної власності та страхування ризиків, фінансової, інформаційної та кадрової підтримки регіональної інноваційної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>. – Назва з екрана.
2. Мазур И. И. Управление проектами : справочное пособие / И. И. Мазур, В. Д. Шапиро. – М. : Высшая школа, 2007. – 875 с.
3. Новицкий Н. А. Инновационная экономика России: теоретико-методологические основы и стратегический приоритеты / Новицкий Н. А. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 328 с.
4. Про інноваційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/40-15>. – Назва з екрана.
5. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд. – М. : Банки и биржи, 1998. – 321 с.
6. Управление инновационным развитием региона : монография / под ред. А. П. Егоршина. – Н. Новгород : НИМБ, 2008. – 288 с.